

SPOMEN NA PARTIZANSKU BOLNICU

Obilježena 77. obljetnica stradanja ranjenika i bolničkog osoblja prve partizanske bolnice u Stupama na Kalniku. Izgrađena je u svibnju 1943. godine, a već 21. rujna iste godine je od ustaša otkrivena i uništena. Ustaše su ubili 14 ranjenika. Bijegom se spasilo 79 ranjenika i osoblja koji su lutali kalničkim šumama, dok ih nisu pronašli partizani i smjestili - u novu, još nedovršenu bolnicu u Gabrinovcu

Od početka ustanka u Hrvatskoj osnivaju se u zabačenim selima i teško pristupačnim šumama i planinskim predjelima stacionari s izgrađenim konspirativnim podzemnim skloništima u kojima su se sklanjali i liječili ranjenici i bolesnici. Malobrojni, ali hrabri i požrtvovani sanitetski kadrovi - liječnici, studenti medicine i bolničari partizani - stvorili su sanitetsku službu u partizanskim jedinicama pri samom njihovom formiranju. Tako je bilo i na Kalničkom gorju.

Kada je u proljeće 1943. godine stvoren manji slobodni teritorij unutar Kalničkog gorja, pristupilo se izgradnji bolničkog stacionara u šumi Rijetko brdo (kota 340), nedaleko zaseoka Stupe. Kapacitet stacionara bio je oko 40 ležajeva. Izgrađeni su samo provizorni objekti. U povodu 77. obljetnice stradanja ranjenika i bolničkog osoblja prve partizanske bolnice u Stupama na Kalniku upriličen je komemorativni skup. Kako je istaknuo IVAN KNOK, predsjednik UABA Grada Križevaca, bolnica je izgrađena u svibnju 1943. godine, a već 21. rujna iste godine je od ustaša otkrivena i uništena. Ustaše su počinili stravičan zločin u kojemu su ubili 14 nedužnih ranjenika i određen broj bolničkog osoblja.

Dugogodišnji liječnik i kroničar, dr. KREŠIMIR ŠVARC, u svojim zapisima istaknuo je veliku ulogu dr. JELKE VESENJAK, koja je rukovodila radom partizanske bolnice na Kalniku. Doktorica Jelka Hirjan-Vesenjak uključila se u revolucionarnu aktivnost još kao srednjoškolka. Kada je 1942. godine postala liječnica, danju je radila u varaždinskoj bolnici, a noću liječila partizane na Kalniku. Nakon oslobođenja, uz ostalo je bila profesor na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, znanstveni radnik, a o ratnim danima, uz ostalo je kazivala: „Moj zadatak u varaždinskoj bolnici bio je da izmučene naše simpatizere od strane policije što duže zadržim na liječenju. Također, slala sam lijekove i sanitetski materijal borcima na Kalnik. Noću smo se mi komunisti sastajali na varaždinskom groblju, gdje smo dogovarali akcije. Bilo je noći kada sam u naprtnjaču stavila najnužnije instrumente, biciklom se odvezla do sela Kućan u čijem je mlinu bila partizanska baza i odatle me kurir vodio u kalničke šume, gdje sam vršila amputacije ruku i nogu. Već ujutro, bila sam na radnom mjestu u bolnici u Varaždinu“. U srpnju 1943. godine, policija je uhapsila Jelkinog kurira. Već sutradan, po partijskoj direktivi Jelka je prebačena na Kalnik, gdje je rukovodila radom partizanske bolnice. Bila je jedini liječnik s desetak djevojaka iz kalničkih sela koje je osposobila za bolničarke. U kolovozu 1943. godine dva aviona su

bombardirala položaj bolnice. Neprijatelj je otkrio lokaciju bolnice - negdje je pukla karika u lancu konspiracije. Srećom, nijedna bomba nije pogodila cilj. Kasnije se doznalo da je pilot, jedan domobranski časnik, bio simpatizer partizana. Sve je vidio iz aviona i namjerno je zaobilazio cilj. Bacao je bombe unaokolo!

U rujnu 1943. godine jače neprijateljske snage napale su bolnicu. Tko je mogao hodati - pobjegao je! Sve nepokretne, njih četrnaest, poubijali su. Bijegom se spasilo 79 ranjenika i osoblja (među njima i dr. Jelka), koji su dva dana i dvije noći tumarali i lutali kalničkim šumama, dok ih nisu pronašli partizani i smjestili - u novu, još nedovršenu bolnicu u Gabrinovcu. U međuvremenu, doktorica Jelka se oporavila od zarazne bolesti i otišla je put Bilogore, pa u Moslavinu, da bi se opet vratila na Kalnik. Tih dana, u izlogu varaždinske ljekarne pojavila se fotografija mlade liječnice dr. Jelke Hirjan Vesenjaka, s potpisom: „I ovu smo banditkinju uhvatili!“ Naravno, bila je to laž!

MILIVOJ DRETAR, predsjednik ZUABA Varaždinske županije, autor je muzejskog postava obnovljenog Spomen područja partizanske bolnice Gabrinovec. Podsjeća da je partizanska bolnica Gabrinovec koja se nalazi na sjevernim padinama Kalničkog gorja, radila od 21. rujna 1943. do početka veljače 1944. godine kada je evakuirana pred nadolazećom neprijateljskom ofenzivom. Nekoliko je puta, u međuvremenu stradala - a u veljači 1944. godine ustaše su spalili napuštene barake bolnice. Početkom 1990-ih potpuno su devastirani i uništeni rekonstruirani objekti Konspirativne bolnice br. 1 Kalničkog partizanskog područja, a po obnovi 2011. godine u više se navrata šaralo po zidovima baraka i Spomen-obilježju. Onomad, ne čekajući da komunalne službe uklone ustaški simbol ucrtan na Informativnu ploču ispred Spomen-obilježja partizanske bolnice Gabrinovec - osobno je to učinio MLADEN KEŠER, načelnik Općine Kalnik, osudio vandalizam te pozvao na zaštitu i obnovu drugih oštećenih spomen-obilježja. Dretar kaže kako se Spomen-područje sastoji od nekoliko drvenih objekata. Jedna baraka uređena je autentičnim inventarom kakav je mogao biti 1943. godine, dok druga baraka služi za sastanke i okupljanje. Spomen-područje partizanske bolnice Gabrinovec je sve više i mjesto okupljanja ne samo članova antifašističkih udruga, nego i planinara, izletnika i učenika te inih poklonika antifašizma.

Bojan Miroslavljev